

U s t a w a

z dnia 21 lutego 1922 r.

o obowiązku odstępowania zwierząt pociągowych i wozów na rzecz Państwa.

Art. 1. Od chwili ogłoszenia mobilizacji za-potrzebowane, a w zwykłym trybie gospodarczym, dla zaopatrzenia armji przepisany, nie dające się zapewnić ilości zwierząt pociagowych i wozów będą pozyskane w drodze poboru.

W tym celu wprowadza się z chwilą ogłoszenia mobilizacji obowiązek odstąpienia Państwu na jego żądanie i za stosownem wynagrodzeniem na własność tych zwierząt pociagowych i wozów, które zostaną w sposób, niniejszą ustawą przepisany, uznane za potrzebne i zdadne dla wojska.

Art. 2. We wszystkich innych organizacją wojskową przewidzianych wypadkach koniecznego zwiększenia liczebnego stanu armji upoważnia się Radę Ministrów do wprowadzenia obowiązku, wskazanego w art. 1.

Art. 3. Obowiązek, o którym mowa w artykułach poprzednich, ciąży na wszystkich właścicielach i posiadaczach zwierząt pociagowych i wozów z wyjątkami, przewidzianymi niniejszą ustawą.

Art. 4. Ustanie obowiązku, o którym mowa w artykułach 1 i 2, będzie zarządzane rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych i Ministra Spraw Wewnętrznych.

Art. 5. Za zwierzęta pociagowe w rozumieniu niniejszej ustawy uważać należy wszelkie zwierzęta, które w istniejących w Państwie stosunkach gospodarczych używane są do jazdy pod wierzch, w zaprzęgu lub jako juczne.

Za wozy uważa się wszelkie lądowe środki przewozowe, poruszane siłą ludzką, zwierzęcą lub motorową, z wyjątkiem taboru kolejowego, wraz z przedmiotami, przeznaczonemi do ich utrzymania i użytkowania, nie wyłączając uprzęży.

Art. 6. W czasie trwania obowiązku, o którym mowa w art. 1, wzbroniony jest wywóz zwierząt pociagowych i wozów poza granice Państwa bez zezwolenia właściwych władz państwowych.

Tryb, w jakim zezwolenia na wywóz będą udzielane, określi rozporządzenie wykonawcze do niniejszej ustawy.

Postanowienie niniejsze nie przesądza w niczem sprawy obrotu wymienionemi przedmiotami z zagranicą w czasie, kiedy obowiązek, o którym mowa w art. 1, nie istnieje.

Art. 7. Obowiązkom, nałożonym niniejszą ustawą, nie podlegają:

- 1) Prezydent Rzeczypospolitej w odniesieniu do zwierząt pociagowych i wozów, objętych etatem;
- 2) osoby, korzystające w myśl prawa międzynarodowego z prawa zakrajowości, w odniesieniu do zwierząt pociagowych i wozów, służących do użytku osobistego lub urzędowego tych osób i ich orszaku.

Art. 8. Od obowiązkowego świadczenia na rzecz Państwa wolne są:

- a) konie, hodowane w stadninach państwowych;
- b) ogiery i klacze pełnej krwi angielskiej oraz ogiery i klacze innych ras fizjologicznie czystego pochodzenia, posiadające zaświadczenia, uznane przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych;
- c) ogiery, licencjonowane i klacze zarejestrowane, posiadające zaświadczenia, uznane przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych;
- d) zwierzęta, pracujące w kopalniach stale pod ziemią;
- e) zwierzęta pociagowe niżej 4 lat życia;
- f) klacze wysoko-żrebne i klacze ze źrebiętami.

Art. 9. Od obowiązkowego świadczenia na rzecz Państwa mogą być zwolnione te zwierzęta pociagowe i wozy, za których zwolnieniem przemawiać będzie ważny interes służby publicznej, gospodarki społecznej i rolnictwa, przedewszystkiem drobnego.

Warunki zwalniania oraz tryb, w jakim orzeczenia o zwolnieniu będą wydawane, określi rozporządzenie wykonawcze do ustawy niniejszej.

Art. 10. Na obszarach działań wojennych, gdzie zachodzi uzasadniona obawa wyzyskania przez nieprzyjaciela zdalnych do służby wojskowej zwierząt pociagowych i wozów, może być zarządzane przez władze wojskowe unieważnienie wszelkich na zasadzie niniejszej ustawy już udzielonych zwolnień od obowiązkowego świadczenia na rzecz Państwa.

Art. 11. Do występowania wobec osób, w art. 3 wymienionych, z żądaniem spełnienia ciążących na nich z mocy niniejszej ustawy obowiązków upoważnione są, z wyjątkiem wypadków, przewidzianych w art. 10, władze administracyjne. Do władz tych należy również nadzór nad należytem wykonaniem tych obowiązków, przyczem w razie potrzeby przysługuje im prawo żądania pomocy wojska w granicach przepisów o używaniu wojska do pomocy władz cywilnych w wypadkach wyjątkowych.

Art. 12. Minister Spraw Wojskowych i Minister Spraw Wewnętrznych mogą wydawać wszelkie zarządzenia potrzebne do utrzymania w ewidencji znajdujących się na obszarze Państwa zwierząt pociagowych i wozów.

Art. 13. W razie zarządzenia spisu zwierząt pociągowych obowiązane są osoby, w art. 3 wymienione, na wezwanie właściwych władz administracyjnych zgłosić we właściwym urzędzie gminnym (magistracie) wszystkie w ich posiadaniu znajdujące się zwierzęta pociągowe w czasie, przez władze te wskazanym.

Wymienione wyżej osoby mogą być również wezwane do zgłaszania we właściwym urzędzie gminnym (magistracie) i w trybie, określć się mającym odnośnym rozporządzeniem, zmian, zaszłych od chwili ostatniego zgłoszenia w stanie posiadania zwierząt pociągowych.

Bliższe postanowienia o sposobie przeprowadzenia spisu i zgłaszania zmian określa rozporządzenia wykonawcze do niniejszej ustawy.

Art. 14. W celu sprawdzenia zdatności zwierząt pociągowych dla potrzeb wojska może być w odpowiednich odstępach czasu w całym Państwie lub w pewnych jego częściach, zarządzony przegląd tychże.

W razie zarządzenia przeglądu osoby, wymienione w art. 3, obowiązane będą na wezwanie właściwych władz administracyjnych przedstawić posiadane przez siebie zwierzęta pociągowe w czasie i miejscu, przez władze te wskazanych do przeglądu.

Przegląd dokonywany być ma przy uwzględnieniu warunków gospodarczych i lokalnych powiatu możliwie w siedzibie każdego urzędu gminnego (magistratu).

Od obowiązkowego dostawienia do przeglądu zwolnione są zwierzęta, wyszczególnione w art. 8.

W razie niewykonania obowiązku, o którym mowa w ustępie 2, oraz w wypadkach uzasadnionych wątpliwości co do istnienia warunków, zwalniających od przeglądu, może być zarządzone przymusowe dostawienie zwierząt pociągowych.

Art. 15. Przeglądu, o którym mowa w art. 14, dokonywa komisja przeglądowa w składzie następującym:

- 1) kierownik władzy administracyjnej 1 instancji, względnie jego zastępca, jako przewodniczący;
- 2) przedstawiciel władzy wojskowej;
- 3) dwóch przedstawicieli samorządu powiatowego, a w ich miejsce w miastach, wyłączonych ze związku powiatowego, dwóch przedstawicieli samorządu miejskiego;
- 4) wojskowy lekarz weterynarii lub w jego zastępstwie zaproszony przez władzę wojskową cywilny lekarz weterynarii.

Sprawę zdatności zwierząt pociągowych dla potrzeb wojska rozstrzyga wyłącznie przedstawiciel władzy wojskowej, który za podstawę swego orzeczenia przyjąć winien opinię lekarza weterynarii. Pozostali członkowie komisji przeglądowej mają w tym kierunku tylko głos doradczy.

Orzeczenie o zdatności nie może być odrębnie zaskarżone, lecz tylko łącznie z decyzją komisji poborowej o pobraniu odnośnego przedmiotu.

Przy przeglądzie zwierząt pociągowych z poszczególnych gmin winien być obecny naczelnik odnośnej gminy, względnie wyznaczony przez niego zastępca, których informacje o zdatności zwierząt

pociągowych odnośnej gminy winny być uwidocznione w protokole komisji przeglądowej.

Art. 16. Ogólny rozmiar zapotrzebowania zwierząt pociągowych i wozów, który w przewidzianych w artykułach 1 i 2 wypadkach ma być pokryty w drodze poboru, ustala Minister Spraw Wojskowych.

Rozkładu powyższego zapotrzebowania na poszczególne województwa dokonywa Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i ministrami, właściwymi dla odnośnego przedmiotu świadczenia; dalszego rozkładu na powiaty i gminy dokonywują właściwe władze administracyjne w porozumieniu z odnośnymi władzami wojskowymi. Gdy wzgląd na nieodzowną potrzebę wojenną tego wymaga, przysługuje Ministrowi Spraw Wojskowych prawo określenia rozmiaru zapotrzebowania w poszczególnych powiatach i gminach.

Przy ustaleniu ogólnego rozmiaru zapotrzebowania oraz rozkładzie na województwa, powiaty i gminy winny być brane pod uwagę potrzeby gospodarki społecznej w granicach dopuszczalnych przez wzgląd na potrzebę wojska oraz zdolność świadczenia ludności.

Art. 17. Pobór zwierząt pociągowych i wozów może być zarządzony bądź na obszarze całego Państwa, bądź w pewnych tylko częściach jego, w miarę możliwości kolejno po sobie następujących, i obejmować może wszystkie lub pewne tylko gatunki i rodzaje zwierząt pociągowych i wozów.

Odnośne zarządzenia wydają Minister Spraw Wojskowych i Minister Spraw Wewnętrznych w obojmych porozumieniu.

Art. 18. W razie zarządzenia poboru osoby, wymienione w art. 3, obowiązane są, na wezwanie właściwych władz administracyjnych, przedstawić w miejscu i czasie, przez władze te wskazanych, te z posiadanych przez siebie zwierząt pociągowych i wozów, które przy ostatnim przeglądzie uznane zostały za zdadne dla potrzeb wojska, ponadto winny być do przeglądu i poboru przedstawione wszystkie te zwierzęta pociągowe i wozy, które w czasie ostatniego przeglądu nie były do komisji przeglądowej doprowadzone.

Pobór ma być przeprowadzony w zasadzie w każdym powiecie, o ile wzgląd na nieodzowną potrzebę wojenną na to zezwala.

Obowiązkowemu przedstawieniu do poboru nie podlegają przedmioty, zwolnione w myśl ustępu 4 art. 14 od przeglądu, o ile okoliczności, dla których zwolnienie nastąpiło, trwają bez zmiany, tudzież te przedmioty, które na zasadzie postanowienia art. 9 przed terminem poboru zostały zwolnione od obowiązkowego świadczenia na rzecz Państwa.

Postanowienie ustępu ostatniego art. 14 znajduje zastosowanie także w stosunku do poboru.

O ileby pobór nie był poprzedzony przeglądem, mają być na wezwanie powyższych władz do przeglądu i poboru przedstawione wszystkie te zwierzęta pociągowe i wozy, które w myśl niniejszej ustawy podlegają przeglądowi.

Art. 19. Pobór przeprowadza komisja poborowa zwierząt pociągowych i wozów.

Skład komisji jest ten sam, jak komisji przeglądowej.

Jeżeli poborem są objęte przedmioty, co do których nie ustalono z góry cennika, mają być do uczestniczenia przy poborze zaproszeni fachowi oceniele, wyznaczeni przez właściwą władzę samorządową, a w razie braku teje — przez władzę administracyjną.

Postanowienia, określające szczegółowo zakres działania i sposób urzędowania komisji poborowej, oraz prawa i obowiązki jej członków i osób, w jej czynnościach udział biorących, określi rozporządzenie wykonawcze przy zastosowaniu postanowień ustępu 2 i 4 art. 15.

Jeżeli pobór odbywa się w okresie mobilizacji, orzeczenie o konieczności pobrania odnośnego przedmiotu zastrzeżone jest decyzji przedstawiciela władzy wojskowej.

Art. 20. Za odstąpione przy poborze Państwu na własność zwierzęta pociągowe i wozy otrzymują właściciele, względnie posiadacze tychże, bezwzględnie wynagrodzenie w gotówce w wysokości, określonej przez komisję poborową. Tylko w wypadkach wyjątkowej niemożności zapłacenia gotówką wydawane być mogą asygnaty do właściwej kasy skarbowej, których realizacja dokonana być winna najdalej do 4 tygodni, licząc od dnia wystawienia asygnaty.

W razie niedotrzymania tego terminu, z winy władz rządowych, podstawę wypłaty będzie na żądanie świadczącego stanowić nie wynagrodzenie, wymienione w asygnacie, lecz cena targowa w dniu realizacji asygnaty. Decyzje w tym wypadku wydaje władza administracyjna I instancji w porozumieniu z właściwą władzą wojskową.

Wysokość wynagrodzenia, w myśl ustępu pierwszego, określa komisja na podstawie cennika, wydanego przez Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Skarbu, Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych, względnie z innymi ministrami, właściwymi dla odnośnego przedmiotu świadczenia.

W wypadkach, gdy chodzi o przedmioty, nie objęte cennikiem, wysokość wynagrodzenia oznacza komisja poborowa na podstawie orzeczenia ocenieli.

Wysokość cen, ustalonych tak przez ocenieli, jak również przez cenniki, winna odpowiadać cenom targowym.

Art. 21. W celu sprawdzenia sprawności przygotowań mobilizacyjnych może być zarządzony pobór próbny zwierząt pociagowych i wozów.

Pobór próbny ogranicza się do czynności, wymienionych w art. 18, przy zastosowaniu postanowień art. 26 niniejszej ustawy.

Po przedstawieniu zwierząt pociagowych i wozów komisji poborowej przedmioty te winny być niezwłocznie zwolnione.

Art. 22. Osoby, w art. 3 wymienione, nie mogą być zmuszone do wypełnienia obowiązków świadczenia, jeżeli przy poborze nie otrzymały wynagrodzenia w gotówce, względnie asygnaty do kasy skarbowej.

Art. 23. Pretensje do Skarbu Państwa z tytułu dopełnienia obowiązku, z art. 1 i 2 wynikającego, winny być, pod rygorem ich utraty, zgłoszone najdalej w ciągu 6-ciu miesięcy od dnia ustania tego obowiązku.

Art. 24. Osobom, które wskutek decyzji komisji poborowych lub decyzji władzy I instancji (art. 20 ust. 2) czują się pokrzywdzone, przysługuje prawo wniesienia zażalenia do właściwej władzy administracyjnej II instancji w terminie miesięcznym od dnia zaistnienia pokrzywdzenia, względnie od dnia doręczenia pisemnej decyzji. Zażalenie winno być wniesione za pośrednictwem właściwej władzy administracyjnej I instancji. Wniesienie zażalenia nie ma skutku odraczającego.

Rozstrzygnięcie władzy administracyjnej II instancji winno nastąpić najdalej do 4 tygodni od dnia, w którym zażalenie do władzy tej wpłynęło. Rozporządzenie wykonawcze określi wypadki, w których rozstrzygnięcie władzy administracyjnej II instancji winno nastąpić w porozumieniu z władzami wojskowymi.

Rozstrzygnięcie władzy administracyjnej II instancji jest ostateczne.

Art. 25. Przepis art. 24 nie ma zastosowania do roszczeń z tytułu niedostatecznej wysokości wynagrodzenia, przyznanego przez komisję poborową za odstąpione Państwu przedmioty; pretensje z tego tytułu winny być wnoszone na drogę sądową.

Art. 26. Osoby, w art. 3 wymienione, ponoszą:

- 1) koszty i ryzyko, połączone z dostawieniem zwierząt pociagowych i wozów, oraz z ich utrzymaniem do chwili przedstawienia tychże komisjom przeglądowym lub poborowym, tudzież koszty i ryzyko w drodze powrotnej od chwili zwolnienia tych przedmiotów z przeglądu, względnie poboru;
- 2) także koszty i ryzyko w przewidzianych w art. 14 i 18 wypadkach przymusowego dostawienia do przeglądu lub poboru, o ile stwierdzony zostanie brak przyczyn, zwalniających od obowiązku przedstawienia do przeglądu lub poboru;
- 3) koszty, połączone z przeprowadzeniem niezbędnych dochodzeń wskutek wniesienia zażaleń, o których mowa w art. 24, o ile zażalenie okaże się bezzasadne.

Gminy zobowiązane są dostarczyć bezpłatnie lokalu i placu, potrzebnych do przeprowadzenia przeglądu, względnie poboru.

Wszelkie inne z zastosowania niniejszej ustawy wynikające koszty obciążają Skarb Państwa, z wyjątkiem kosztów podróży i diet funkcjonariuszy ciał samorządowych, które pokryte być mają z budżetu ciał samorządowych.

Art. 27. Wszelkie akta, dowody i cała korespondencja, wynikająca z wykonania obowiązków, niniejszą ustawą nałożonych, wolne są od opłat stemplowych.

Art. 28. Osoby, uchylające się od spełnienia obowiązków, niniejszą ustawą przewidzianych, lub podające przy zarządzonym w myśl art. 13 pisie

niezgodne ze stanem rzeczywistym szczegóły, będą karane w drodze administracyjnej grzywną do wysokości wartości odnośnego przedmiotu świadczenia lub aresztem do 6 miesięcy; w wypadkach szczególnie ciężkich uchybień mogą być zastosowane obie kary.

W wypadkach przekroczenia art. 17 niniejszej ustawy można obok wymienionych kar orzec także konfiskatę przedmiotów, obowiązkowemu odstąpieniu na rzecz Państwa podlegających.

Przeciwko orzeczeniom karnym władz administracyjnych I instancji przysługuje ukaranemu w terminie 14-dniowym od dnia doręczenia pisemnego orzeczenia prawo odwołania się do właściwego urzędu wojewódzkiego, którego decyzja jest w toku instancji administracyjnych ostateczna. Aż do wydania szczegółowych w tym względzie przepisów, można od orzeczeń karnych władz administracyjnych, zapadłych w II instancji, odwołać się w ciągu dni 7 od dnia doręczenia pisemnego orzeczenia do sądu okręgowego, w którego obrebie ma siedzibę władza administracyjna I instancji. Sąd rozstrzyga prawomocnie przy odpowiednim zastosowaniu przepisów o odwołaniu się od orzeczeń sądów pokoju (powiatowych), nie może wszakże uchylić orzeczenia władzy administracyjnej z przekazaniem sprawy do ponownego zbadania i wydania orzeczenia.

Odwołanie do sądu nie wstrzymuje wykonania kary z wyjątkiem kary pozbawienia wolności.

O wykonaniu kary pozbawienia wolności władza administracyjna zwraca się do właściwego sądu

pokoju (powiatowego) miejsca pobytu skazanego, przesyłając w tym celu sądowi akta sprawy.

Art. 29. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych, oraz z innymi zainteresowanymi Ministrami, zaś na obszarze b. dzielnicy pruskiej również w porozumieniu z Ministrem tejże dzielnicy.

Art. 30. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Równocześnie tracą moc obowiązującą wszystkie w tym przedmiocie dotychczas obowiązujące ustawy i rozporządzenia.

Ustawa niniejsza nie narusza w niczem obowiązków odnośnie dostarczania podwód, wynikających z ustawy o osobistych świadczeniach wojennych z dnia 25 lipca 1919 r. (Dz. U. R. P. № 67, poz. 401).

Marszałek:
Trąpczyński

Prezydent Ministrów:
Antoni Ponikowski

Minister Spraw Wojskowych:
Sosnkowski

Minister Spraw Wewnętrznych:
Kamiński

Minister b. Dzielnicy Pruskiej:
Wybicki